

Dragieva L.V.

Interactivewaysandmeansofforming a productivecreativepotentialfutureteachersoftechnology

This article provides an overview of interactive teaching methods and educational technology, analyzed the problem and practice of building motivation pedagogical innovation as one of the central activities in a professional teacher. The possibilities and the practical value of using these methods in higher vocational education.

We consider the definition of interactivity, in particular found that especially the interaction between humans and technology. Designated interactive technology used in the classroom, they are predominantly software, which operates on a dialogue with the user and allows you to manage the process of learning.

Determined that the teacher in innovation institution of higher education is an important component of motivation, which refers to formation of motivation, knowledge and skills professionally and personally meaningful qualities, competencies needed to develop and implement educational innovations.

It was established that the formation of professional competence in education to use such technology education that require independence of students and the changing nature of the interaction of teachers and students, where the student is not so much an object of study as the subject of this process, and a teacher - his organizer.

The advantages of use of multimedia technology in teaching technical colleges over traditional methods of information presentation and highlighted the overall results and effects of interactive learning.

Established that modern education should focus on the formation of critical competencies in a rapidly changing socio-cultural and economic situation: self-learn, improve their skills or re-train fully, quickly assess the situation and its possibilities, make decisions and take responsibility for them, to be able to adapt quickly to the changing conditions of life and labor turn out new ways of working or transform the old, in order to optimize them.

Key words: interactive, interactive technology, creativity, interactive teaching methods, motivation, innovation processes.

Подано до редакції 30.03.2014.

Рекомендовано до друку докт.філос.наук, проф.Куліненко Л.Б.

УДК 373.51+81.111'27

© 2014

Дудолодова А.В.

МЕТОДИКА ТА ПРАКТИКА ПОДОЛАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Стаття присвячена дослідженню явища інтерференції у методиці та практиці викладання іноземних мов. Уточнюються зміст поняття інтерференції у протиставленні з трансференцією. Аналізується вплив інтерференційних процесів на міжкультурну комунікацію. Розглядається зміст, причини виникнення та шляхи подолання лінгвокультурної інтерференції. Зосереджується увага на формуванні соціокультурної компетенції викладача іноземної мови як однієї з провідних умов подолання лінгвокультурної інтерференції.

Ключові слова: інтерференція, трансференція, лінгвокультурна інтерференція, методика викладання іноземної мови, міжкультурна комунікація, соціокультурна компетенція.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У сучасному світі міжкультурна комунікація стала невід'ємною частиною міжособистісних відносин, долаючи кордони та мовні бар'єри. Роль іноземних мов, в свою чергу, постійно зростає, підвищуючи вимоги до іншомовної освіти. Вплив глобалізаційних перетворень на життєдіяльність сучасної людини безпосередньо торкається мовної підготовки студентів вищих навчальних закладів, викликаючи збільшення кількості мов, потрібних майбутнім фахівцям для реалізації ефективної міжкультурної взаємодії. Але із зростанням обсягів міжкультурних контактів комунікація ускладнюється низкою чинників, зокрема лінгвокультурною інтерференцією, яка може призвести до зриву діалогу культур. Збільшення зацікавленості у різних видах інтерференції сьогодні цілком зрозуміло, адже дослідження причин, які сприяють або гальмують вивчення іноземних мов, в умовах скорочення обсягу аудиторної роботи студентів є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Дослідники неодноразово зверталися до явища інтерференції (негативного перенесення) у методиці навчання іноземних мов (В. Алімов, І. Бім, У. Вайнрайх, В. Виноградов, Н. Гальскова, Н. Гез, Б. Лапідус, В. Оліков, А. Щепілова), проте і досі не існує єдиного підходу до визначення його змісту. Попри чималу зацікавленість науковців у виявленні причин виникнення інтерференції, питання визначення її видів потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті... Метою цієї статті є уточнення поняття "інтерференція", а також розгляд причин виникнення та шляхів подолання лінгвокультурної інтерференції у методиці та практиці викладання іноземних мов.

Виклад основного матеріалу дослідження... Термін "інтерференція" широко застосовується в галузі багатьох наук, таких як: психологія, лінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика, методика викладання іноземних мов. У лінгвістиці цей термін розвинув американський лінгвіст У. Вайнрайх [1], чий метод вивчення інтерференції став ґрунтовним для галузі білінгвізму.

Зазвичай феномен інтерференції розглядають з лінгвістичної та психологічної точок зору. Так, в лінгвістичному аспекті інтерференція, за У. Вайнрайхом, – це ті випадки відхилення від норм будь-якої з мов, які відбуваються у мовленні білінгвів як наслідок того, що вони знають більш ніж одну мову [1]. У психологічному відношенні інтерференція пов'язана з такою взаємодією навичок, за якої раніше набуті навички мають вплив на створення нових [3].

Явище інтерференції виступає однією з головних проблем методики та практики викладання другої іноземної мови (ІМ2), що проявляється найвищою мірою з боку першої іноземної мови (ІМ1) або рідної (РМ). Найпоширенішою когнітивною стратегією під час вивчення ІМ2 є перенесення, що трактують як складне явище психіки, прихований механізм якого дозволяє людині застосовувати у своїй діяльності (у тому числі мовленнєвій) те, що їй відомо, за нових чи відносно нових обставин [8, с. 41]. Інтерференція, в свою чергу, виступає негативним результатом такого перенесення, або негативним перенесенням.

Таким чином, за своєї сутністю інтерференція є перенесенням знань, вмінь та навичок до галузі нової іноземної мови, але на тлі загальної уваги до неї вчені зазвичай оминають поняття трансференції (позитивного перенесення), яке більшою мірою впливає на процес успішного засвоєння іноземної мови студентами. Саме трансференція пришвидшує процес формування навичок та сприяє більш ефективному оволодінню кожною наступною іноземною мовою [8].

Причиною виникнення інтерференції завжди є спроба мовця будувати свої висловлювання, спираючись на норми рідної мови або першої іноземної, а також встановлювати нерелевантні зв'язки між явищами двох мов. Як наслідок, у мовленні спостерігаються помилки та порушення мовних норм.

Підкреслюючи конфліктний характер взаємодії мов, інтерференцію також визначають як “конфліктну взаємодію когнітивно-мовленнєвих механізмів, що проявляється у вторинній мовної особистості у формі відхилень від мовних, дискурсивних, соціокультурних норм однієї лінгвокультури під впливом іншої” [7, с. 3].

Аналіз досліджень у галузі інтерференції свідчить, що увага науковців приділяється здебільшого саме лінгвістичному аспекту інтерференції, що може проявлятися на фонетичному, граматичному та лексичному рівнях. Нажаль, такий підхід не вичерпує проблему інтерференції, тому у процесі підготовки сучасного викладача іноземної мови, як посередника в діалозі культур, необхідно враховувати й інші види інтерференційного впливу, зокрема лінгвокультурну інтерференцію, яка виявляється менш дослідженою.

Лінгвокультурну інтерференцію тлумачать як конфліктне явище, яке виникає в комунікації на основі заміщення відсутніх або неповних концептів іншомовної культури (за умови їх незнання, нерозуміння, некоректного сприйняття або інтерпретації) концептами власної культури, та виражене в мовленнєвій діяльності [4].

Інші дослідники розуміють лінгвокультурну інтерференцію в аспекті міжкультурної комунікації як повну чи часткову невідповідність культурної конотації мовних одиниць та позамовної дійсності, що стоїть за ними, накладання якої на семантику одиниць інших мовних систем, що взаємодіють з першою у процесі міжкультурної комунікації, призводить до різного роду комунікативних непорозумінь [6, с. 8]. Власне виникнення лінгвокультурної інтерференції можна пояснити невідповідністю картин світу учасників міжкультурної комунікації.

У професійному спілкуванні явище лінгвокультурної інтерференції може викликати невірне сприйняття проблеми та провокувати конфлікти або навіть відмову від міжкультурної взаємодії, яку розглядають як “спілкування мовних особистостей, що належать до різних лінгвокультурних спільнот” [2, с. 51]. Саме тому перед викладачами ВНЗ постає завдання сформувати навички подолання лінгвокультурної інтерференції, використовуючи увесь свій творчий потенціал та педагогічний досвід.

Деякі дослідники виокремлюють культурно-країнознавчу інтерференцію, тобто “взаємовплив рідної картини світу носіїв мови на подальші (другу та третю картини світу та, навпаки, їхній вплив на рідну культуру), що формуються в процесі вивчення іноземних мов і культур та проявляються на мовному, мовно-культурологічному та мовно-країнознавчому рівнях” [5]. У цьому випадку на мовному рівні розрізняють фонетичну та ритміко-інтонаційну, граматичну, лексико-семантичну та лакунарно-концептуальну інтерференції; на культурологічному рівні – етнічну, ціннісну, релігійну та правову інтерференції; а на країнознавчому – часову, чуттєво-просторову, економічну та біолого-зоологічну.

Лінгвокультурна інтерференція викликана не самою системою мови, а культурою, яку ця мова відображає [8], а саме: культурними реаліями, цінностями, етичними нормами. Майбутній викладач іноземної мови, опанувавши ІМ1 та (або) ІМ2, стає учасником міжкультурної комунікації, де кожен із мовців має свої власні уявлення про хід іншомовного спілкування та сприймає співрозмовника, спираючись на особливості свого світосприйняття.

Відомо, що культурний простір складається з усіх існуючих та потенційно можливих уявлень про феномени культури у членів певної лінгвокультурної спільноти. При цьому кожна людина має особливу, певним чином структуровану сукупність знань та уявлень [2, с. 91]. Тому підготовка майбутніх педагогів має бути спрямована на опанування студентами особливостей міжкультурної комунікації та, тим самим, на подолання лінгвокультурної

інтерференції, що можливе тільки за умови усвідомлення культурної специфіки іншомовної спільноти та, як результат, формування соціокультурної компетенції.

Вміння долати лінгвокультурну інтерференцію є одним з основних елементів соціокультурної компетенції, тому для реалізації успішної міжкультурної комунікації майбутній педагог повинен самостійно усвідомлювати систему соціокультурних універсалій, що відображає базові концепти, зміст яких є різним для кожної окремої культури.

Соціокультурна компетенція забезпечує можливість використання мови в умовах певного культурного контексту на основі діалогу культур. В межах соціокультурного підходу викладач має ставити собі за мету продемонструвати особливості культури та мислення, відображені в одиницях мови, що вивчається.

Сутність соціокультурного підходу полягає в наступному:

1) Зміст процесу навчання іноземної мови полягає в усвідомленні іншомовної культури, тобто її пізнавального, розвивального, виховного та навчального аспектів.

2) У пізнавальному аспекті підґрунтям навчання іноземної мови є діалог культур.

3) Розвивальний аспект сприяє формуванню мотивації до вивчення мови та іншомовної культури у діалозі з рідною.

4) Виховний аспект такого підходу акцентує увагу на загальних моральних орієнтирах у житті двох народів та існуючих між ними різницях.

5) Навчальною метою при цьому підході є формування соціокультурної компетенції з опорою на рідну мову. Зіставлення двох мов сприяє мінімізації труднощів у оволодінні іноземною мовою та подоланню інтерференції [9, с. 103-104].

Формуванню соціокультурної компетенції, а тим самим подоланню лінгвокультурної інтерференції, сприяє усвідомлення студентами базових концептів культури, що включають наступні [10]:

1) національний характер – уявлення про поширені моделі поведінки та риси характеру, притаманні представникам певної лінгвокультури;

2) сприйняття – надання цінності певним об'єктам або явищам життя;

3) концепти часу – кожна культура має власне відчуття часу та по-різному оцінює його;

4) концепти простору – важливість простору або дистанції для комунікації, наприклад, міжособистісна дистанція;

5) спосіб мислення – надання переваги логічному чи чуттєвому, індуктивному або дедуктивному типу мислення;

6) мова – система мовних одиниць будь-якої культурної спільноти відбиває її світосприйняття;

7) невербальна комунікація – позамовні чинники спілкування, що мають особливе значення для його успіху (кінетика, квазімова, зовнішній вигляд і т.д.);

8) система цінностей – національні цінності впливають на поведінку носіїв мови, які дотримуються суспільно прийнятого зразка;

9) соціальні групи – будь-яке суспільство складається з груп (класи, касти, клани, родини), а відносини між представниками різних груп можуть суттєво різнитися, впливаючи на комунікацію.

Упровадження таких теоретичних знань у процес підготовки майбутнього викладача іноземних мов відбувається шляхом застосування комплексу вправ, які мають за мету подолання лінгвокультурної інтерференції. У нашому досвіді роботи зі студентами факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна ми застосовуємо наступні вправи: демонстрація та обговорення типових помилок, що виникають під час міжкультурної взаємодії, вправи з культурологічним підтекстом (автентичні відео та текстові матеріали), країнознавчі студії, завдання на виявлення та зіставлення базових концептів культури рідної мови, першої та другої іноземної мов, контрастивний аналіз чинників реалізації міжкультурної комунікації в різних країнах.

Висновки... Таким чином, інтерференція є складним поняттям, яким оперують різні наукові дисципліни, та може розглядатися з точки зору не тільки лінгвістики. Не дивлячись на жвавий інтерес науковців до цієї проблеми, екстралінгвістичні прояви інтерференції є мало дослідженими. Лінгвокультурна інтерференція може стати серйозної перешкодою у міжкультурній комунікації. Одним із шляхів подолання цього виду інтерференції є формування соціокультурної компетенції. Усвідомлення базових концептів культури та вміння інтегрувати знання про них у процес міжмовної взаємодії складають основу успішної комунікації та є прикладом подолання лінгвокультурної інтерференції.

Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні інших видів екстралінгвістичної інтерференції.

Література

1. Вайнрайх У. Языковые контакты. Состояние и проблемы исследования / У. Вайнрайх. – Благовещенск : БГК им. И.А. Бодуэна де Куртене, 2000. – 264 с.
2. Гудков Д.Б. Теория и практика межкультурной коммуникации \ Д.Б. Гудков. – М. : Гнозис, 2003. – 288 с.

3. Интерференция // Психология общения: Энциклопедический словарь / Под общ. ред. А.А. Бодалева. – М. : Изд-во «Когито-Центр», 2011. – [Ел. ресурс] <http://vocabulary.ru/dictionary/1095> (дата звернення 27.03.2014).
4. Полуяхтова С. В. Феномен интерференции в иноязычной профессиональной межкультурной коммуникации / С.В. Полуяхтова. // Педагогическое образование в России. – № 1. – 2012. – С. 108-110.
5. Сухова Н.А. Культурно-страноведческая интерференция в деловой коммуникации / Н.А. Сухова // Труды Санкт-Петербургского государственного университета культуры и искусств. – СПб., 2013. – Т. 196. – С. 14-18.
6. Тимачев П.В. Лингвокультурная интерференция как коммуникативная помеха (на материале английского языка): автореферат дис. канд. филол. н. – Волгоград, 2005. – 17с.
7. Федорова Н.П. Преодоление лингвокультурной интерференции в процессе обучения иностранному языку студентов неязыковых вузов (на материале английского языка) / Н.П. Федорова: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. – Н. Новгород, 2010. – 20 с.
8. Щепилова А.В. Теория и методика обучения французскому языку как второму иностранному: учеб. пособие для студентов / А.В. Щепилова. – М. : ВЛАДОС, 2005. – 245 с.
9. Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика: Учеб. пособ. для преподавателей и студентов / А.Н. Щукин. – 4-е изд. – М. : Филоматис : Изд-во «Омега-Л», 2010. – 480 с.
10. Byram M. From Foreign Language Education to Education for Intercultural Citizenship: Essays and Reflections / Michael Byram. – Clevedon : Multilingual Matters, 2008. – 272 p.

Дудолодова А.В.

Методика и практика преодоления лингвокультурной интерференции в процессе подготовки будущих преподавателей иностранного языка

Статья посвящена изучению явления интерференции в методике и практике преподавания иностранного языка. Уточняется содержание понятия интерференции в противопоставлении с трансференцией. Анализируется влияние интерференционных процессов на межкультурную коммуникацию. Рассматривается содержание, причины возникновения и пути преодоления лингвокультурной интерференции. Внимание сосредоточено на формировании социокультурной компетенции преподавателя иностранного языка как одного из главных условий преодоления лингвокультурной интерференции.

Ключевые слова: интерференция, трансференция лингвокультурная интерференция, методика преподавания иностранного языка, межкультурная коммуникация, социокультурная компетенция.

Dudoladova A.V.

Methods and practice of overcoming linguo-cultural interference within the training of future foreign language teachers

The article is aimed at studying the phenomenon of interference in the methods and practice of foreign language teaching, involving peculiarities of its interpretation in different fields of knowledge. The essence and types of interference (as the transfer of mother tongue rules to a foreign language, which causes a great number of mistakes) at different language levels are viewed through positive interference that proves to be essential in facilitating language skill formation. The notions of negative and positive interference have been clarified on the basis of latest research in the methods of teaching. The conflicting nature of language interaction has been accentuated, with defining interference as conflict interacting of cognitive and speech mechanisms that is manifested in the secondary language personality in the form of deviation from linguistic, discourse, socio-cultural standards of one linguo-culture under the influence of another. Interference processes in the framework of intercultural communication have been analyzed. The author has demonstrated didactic and methodical ways of overcoming the phenomenon of interference in foreign language learning. With the essence, reasons for emerging and possible ways of overcoming linguo-cultural interference being investigated in the context of cross-cultural interaction, special attention is paid to theoretical analysis of basic cultural concepts and their practical application in the process of teaching a foreign language in linguistic institutions of higher education. The formation of socio-cultural competence of a foreign language teacher has been put in the focus of attention in the present article, while substantiating its importance as the main condition for overcoming linguo-cultural interference. Essential characteristics of socio-cultural competence, such as knowledge of a system of social and cultural universals reflecting basic concepts which are specific for every culture, have been revealed. Potential lines of investigating interference in foreign language teaching have been identified.

Key words: interference, positive interference, linguo-cultural interference, methods of teaching a foreign language, intercultural communication, socio-cultural competence.

Подано до редакції 31.03.2014.

УДК 37. (091)

© 2014

Кобилянська Л.І.

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ГУВЕРНЕРА
У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ВНЗ**

У статті розглядається проблема формування індивідуального професійного іміджу майбутніх гувернерів. Система підготовки передбачає формування і розвиток необхідних професійних якостей, знань, умінь. З іншого боку, її важливою складовою є пошук професійного іміджу. Розвиток гувернерського іміджу – це система індивідуальної роботи, яка спрямована на розкриття й самореалізацію неповторності, притаманної кожному педагогу. Автор статті вважає, що доцільним є уведення спецкурсу “Педагогічна майстерність гувернера”, у якому розглядатимуться шляхи формування основних складових іміджу через систему практичних занять, тренінгів тощо.

Ключові слова: гувернер, професійний імідж, професійна підготовка, професійні та особистісні якості, складові іміджу, професійно-орієнтовані навчальні дисципліни.